

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1435

av Börje Vestlund m.fl. (S)

Flyktingskap och hbt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även transpersoner som förföljs i sitt hemland på grund av könsidentitet eller könsuttryck ska omfattas av Genèvekonventionens flyktingdefinition och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn för att tillämpningen av hbt-personers skyddsskäl bättre ska överensstämma med riksdagens beslut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av bättre landinformation i hbt-ärenden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bedömningen av hbt-skäl som framförs sent i asylprocessen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalitetssäkring och uppföljning av Migrationsverkets verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av hur bestämmelserna om hbt-flyktingars asylskäl tillämpas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna att utbilda samtliga tjänstemän på Migrationsverket i hbt-kompetens och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För oss socialdemokrater är människovärdet grunden. Det är en skam mot en demokrati som grundar sig på mänskliga rättigheter när statsmakten inte säkerställer allas möjlighet till delaktighet på lika villkor. I den här motionen har vi socialdemokrater valt att lyfta fram homosexuellas, bisexuellas och transpersoners speciella asylvillkor.

Vi vet att diskriminering och ojämlik behandling inte försvinner av sig själva. För förändring krävs aktiv handling. Vi vet att en lagstiftning som behandlar människor olika ger signaler till medborgarna om att det är rätt att värdera människor olika. Vi vet att det för utsatta grupper krävs att man skapar vissa lagar då utsattheten är så total. Därför väljer vi att lägga fram dessa förslag. Vi gör det för att få till stånd de förändringar som vi vet krävs för att nå fram till ett samhälle där människors sexuella läggning eller upplevda könstillhörighet inte ska mötas av okunskap och ses som en belastning. Det är något som berikar samhällets mångfald.

Frågan om asyl till den som förföljs i sitt hemland på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet har en lång historia. Redan på 1970-talet var den aktuell och den s.k. Homosexutredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1984:63) att homosexuella skulle kunna beviljas asyl enligt Genèvekonventionens definitioner. Den gången ledde dock förslaget inte till någon lagstiftning, även om en del homosexuella fick uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Det skulle dröja till 1997 innan utlänningslagen ändrades och det uttryckligen angavs att den som förföljs i sitt hemland på grund av kön eller homosexualitet skulle ha rätt att få stanna i Sverige. I den nuvarande utlänningslagen har homosexualitet som begrepp tagits bort. Istället anses sexuell läggning vara en sådan grundläggande egenskap som man inte kan göra avkall från, varför asylsökande hbt-flyktingar ska anses ha rätt till skydd i Sverige enligt Genèvekonventionens flyktingdefinition.

I praxis har det ansetts att även transpersoner som förföljs i sitt hemland ska omfattas av Genèvekonventionens flyktingkonvention. För att det inte ska råda någon tvekan om detta förhållande bör lagstiftningen kompletteras på denna punkt.

I förarbetena till den senaste lagändringen anges vissa principer som ska vara vägledande för att en hbt-flykting ska ha rätt till asyl. Därvid konstateras att det har betydelse om den asylsökande har levt öppet med sin sexuella läggning genom att träffa andra hbt-personer. Det sägs vidare att även om flyktingen har levt dolt i sitt hemland – eller levt på ett sådant sätt att risken för upptäckt minimerats – ska denne ha rätt till asyl i Sverige.

Den nuvarande lagstiftningen måste i stort betraktas som väl avvägd i förhållande till svensk flyktingpolitik. Om gällande utlänningslag kan anses leva upp till lagstiftarens ambitioner måste man göra en annan bedömning när det gäller hur lagen tillämpas. Det finns fortfarande stora brister i migrationsmyndigheternas synsätt på hbt-flyktingar, brister som är direkt stötande för rättssäkerheten i många ärenden.

Bedömningen av skyddsbehovet i Sverige har en framåtsyftande karaktär där risken för förföljelse vid ett eventuellt återvändande ska bedömas. För att kunna göra en sådan bedömning krävs en god kunskap om situationen för hbt-flyktingar i flyktingens

hemland. Kunskapen om situationen i många länder är starkt begränsad. Ändå läggs exempelvis en svensk ambassadrapport till grund för avslagsbeslut, trots att ambassaden egentligen inte vet särskilt mycket om situationen för hbt-personer i det landet.

En inte helt ovanlig kommentar i ambassadernas rapporter är att ambassaden inte känner till om det straffrättsliga förbudet mot homosexuella förbindelser tillämpas. Detta tolkar Migrationsverket som att lagen är obsolet och inte används. Det är i detta sammanhang relevant att notera att en existerande lagstiftning mot samkönade relationer ofta används av såväl privatpersoner som myndighetspersoner (inklusive polisen) för att trakassera, utöva utpressning mot och på annat sätt förnedra och förfölja hbt-personer eller de som uppfattas vara hbt-personer. En person som har utsatts för sådana förföljelser har inga möjligheter att anmäla dessa av rädsla för att själv straffas. Lagstiftningen mot samkönade relationer leder således till en betydande rättsosäkerhet för hbt-personer och inget, inklusive ambassadernas rapporter, kan med säkerhet visa att lagen ej kommer att tillämpas så länge den finns kvar.

När Migrationsverket gör egna utredningsresor till olika länder har man hittills aldrig träffat enskilda hbt-personer eller organisationer som arbetar för hbt-personers mänskliga rättigheter (i den mån sådana organisationer tillåts i ett land). Istället hänvisar man till allmänna omdömen från anonyma källor. Det är givet att sådan information inte håller den standard som krävs för att den ska kunna läggas till grund för beslut om utvisning. Trots detta är det inte helt ovanligt att Migrationsverkets avslagsbeslut grundar sig på en undermålig och ibland helt felaktig landinformation. Den öppenhet som sägs ska gälla för landinformationen tycks ha uppenbara brister och måste åtgärdas för att uppnå de av riksdagen uttalade målen.

Det är också vanligt att hbt-flyktingar vid ankomsten till Sverige inte vågar berätta om sin sexuella läggning, utan dessa omständigheter kommer fram först senare i asylprocessen. Schablonmässigt menar då Migrationsverket att den asylsökande inte är trovärdig på denna punkt och att asylskälen därmed över huvud taget inte är trovärdiga. Detta förhållningssätt rimmar illa med kravet på en individuell bedömning och visar också på bristande insikt i den oftast svåra situation som många hbt-flyktingar befunnit sig i sitt hemland. Den nu pågående omdaning på Migrationsverket vad gäller implementeringen av projektet "Kort väntan" löper risk att skapa ytterligare problem för personer som har svårt att inför okända handläggare förelägga hela sin situation.

Om man kommer från ett land där hbt-personer systematiskt förföljs, där det finns dödsstraff och där det är en stor synd att vara homo- eller bisexuell kan det vara svårt att omgående berätta om sina personliga skäl inför en myndighetsperson. Många hbt-flyktingar utgår från, vid sin ankomst till Sverige, att Sverige har samma negativa syn på hbt-personer som flyktingens hemland. Att då berätta om de rätta förhållandena

innebär för flyktingen detsamma som att man erkänner att man är kriminell och därför riskerar att bli utvisad.

Så småningom brukar dock hbt-flyktingen få kunskaper om att den svenska inställningen till hbt-personer skiljer sig markant från hemlandets. Då är det dock ofta för sent. Migrationsverket har redan satt stämpeln ”ej trovärdig” på ärendet. I Sverige brukar vi tala om att många hbt-personer genomgår en komma-ut-process innan man är mogen att exempelvis berätta för omgivningen om sin sexuella läggning. Denna process kan givetvis ta olika lång tid hos olika personer. Processen är inte heller något typiskt svenskt och dessa mekanismer är inte geografiskt avgränsade. Det innebär att också en hbt-person på flykt från sitt hemland kan ha samma svårigheter som en svensk att berätta för sin omgivning om sin sexuella läggning. Detta är dock en omständighet som Migrationsverket brukar bortse från.

På många håll i världen går utvecklingen inom hbt-frågor åt fel håll, även inom den svenska närmiljön. Som tidigare nämnts har hatbrotten ökat i många stater där hbt-fientliga lagar implementerats, och rättsväsendet erbjuder inget beskydd för den enskilde individen. I och med detta kan ett ökat antal asylsökningar på grund av sexuell läggning inte uteslutas och således bör Migrationsverkets tjänstemän inneha hbt-kompetens för att rättssäkra utredningsprocessen för gruppen, särskilt med tanke på att den enskilde tjänstemannens bedömning väger tungt för ärendets utfall.

Den nyligen avlämnade utredningen med en utvärdering av den nya instans- och processordningen i asylprocessen har inte särskilt behandlat frågan om hur hbt-flyktingars asyl har påverkats. Detta är en brist. En särskild utvärdering av denna fråga bör därför skyndsamt initieras av regeringen.

Migrationsverket är en statlig myndighet som enligt vår mening har en obefintlig uppföljning och kvalitetssäkring av sina ärenden. Enligt vår erfarenhet är detta mer eller mindre en ordning som råder i en absolut majoritet på de flesta myndigheter som har att handlägga ärenden då både lagar, föreskrifter men slutligen den enskilde tjänstemannens bedömning avgör ett ärende.

Regeringen bör omgående i regleringsbrevet till Migrationsverket meddela att man snarast upprättar uppföljning och kvalitetssäkring av Migrationsverkets verksamhet.

Börje Vestlund (S)

Hannah Bergstedt (S)

Hans Ekström (S)

Helén Pettersson i Umeå (S)

Hillevi Larsson (S)

Jonas Gunnarsson (S)